

- psychological discomfort, determined by the language issue;
- uncertainty in the stability of the political situation, determined by the expectation of the transit of power (Russians fear the departure of the President);
- active policy of a number of neighboring countries to attract migrants;
- relative "weakness" of Kazakh citizenship [3].

How could we influence migration processes:

1) of Course, first of all, to create more inclusive institutions that can adapt to the needs of each individual, in all spheres of life. Both in education, in social services, and in doing business. More flexible and transparent, automated services.

2) Create more favorable conditions for internal migration. For example, a significant part of the guys from the project "Serpin" was forced after graduation to return to their homeland, not finding a job or some, at least temporary housing. We need dormitories, lifting, loans, to allocate land.

3) Stimulate the creation of individual jobs, through digital technology. Many people think that automation only reduces jobs. In fact, it reduces inefficient activities that can be noticed by smart technologies. At the same time, there are a lot of opportunities for electronic services and trade. Consultations, training, promotion of goods and services, accounting and legal assistance. You can physically be in Kazakhstan and work online in any country in the world. Promote the development of mass entrepreneurship. First of all, not among the unemployed, which we are fond of. Namely, among the middle class. They can create more efficient and competitive business projects. There is knowledge, experience and ambition. Higher financial, legal and digital literacy. They will use credit funds more responsibly, can correctly assess risks and comply with legal norms. Without this in any way.

4) Stimulate the flow of reverse migration of previously left the country successful people. Once this method was applied in China. Called in my opinion "100 smart heads" all over the world were looking for ethnic Chinese who have achieved success in science or business and created attractive conditions for them in their historical homeland. It brought back both investments and bright minds to the country. After all, we have such an opportunity. In the first place to invite our former country those who went to Germany, Israel, Russia, Ukraine. In our second successful star youth who live in developed countries. Third, our ethnic brothers are successful businessmen and scientists from Mongolia, Russia, Turkey, Uzbekistan, China and Europe.

5) Ah and of course more justice and legitimacy. Without this, all of the above methods will not work [4].

Literature

- 1) <https://articlekz.com/article/7395>
- 2) Tengrinews.kz https://tengrinews.kz/kazakhstan_news/analitik-podgotovil-issledovanie-ob-emigratsii-molodeji-338294
- 3) <https://mail.kz/ru/news/kz-news/murat-abenov>
- 4) stat.gov.kz

Талғат Б.Ж., Булегенова Ф., Кожыкова А., 2 және 4 курс студенттері
(академик Е.А.Бөкетов атындағы ҚарМУ)
Ғылыми жетекші аға оқытушы Ескендір Н.Н.

ҚАРАҒАНДЫ ОБЛЫСЫНЫҢ АГРОӨНЕРКӘСІП КЕШЕНІНІҢ ДАМУ МӘСЕЛЕЛЕРІМЕН ОЛАРДЫ ШЕШУ ЖОЛДАРЫ

Нарықтық экономиканың негіздеріне сай елімізде экономикалық әлеуетті қайта құру, әсіресе, агроөнеркәсіптік шаруашылығын жүргізуде жетілдірілген және тиімді экономикалық әдістерді қолдану, ауыл шаруашылығының мекемелерін өзін - өзі дербес және демократиялық негізде басқару, өзін - өзі қаржыландыру жүйесіне көшіру жүзеге асырылуда және кең қолдау табу. Республикамыздың қазіргі кезеңдегі экономикалық стратегиясының негізгі құрамдас бөлігі аграрлық секторды жүргізу мен басқаруды түбегейлі қайта құру болып табылады. Елімізді әлеуметтік – экономикалық дамытуды жеделдету концепциясының ойдағыдай орындалуы шаруашылық механизмінің осы зор маңызға ие болып отырған іске қалай қатысатынына және оның өзінің қалай басқарылатынына байланысты.

Агроөнеркәсіп кешені – ауылшаруашылық өнімдері өндірісіне және оларды тұтынушыларға жеткізуге қатысатын салалар жиынтығы.

Аграрлық өзгерістер жүзеге асырылып жатқан саяси және экономикалық реформалармен тығыз байланысты. Олар адамның сан алуан қажеттерін өтеу, әрі адамның еңбек және әлеуметтік белсенділігін арттыруға зор ықпал етеді.

Агроөнеркәсіптік кешеннің мақсаты мен міндеті қоғамның сұранысымен анықталады. Интеграциялық салааралық байланыстар агроөнеркәсіптік кешеніне сәйкес болып табылады. Оның күшеюі өз кезегінде егін шаруашылығының және мал шаруашылығының өнеркәсіптен техникалық және технологиялық артта қалуын жояды және тірі еңбекті аз қолдана отырып, еңбек өнімділігін арттыруға мүмкіндік жасайды.

Экологиялық - экономикалық тиімділіктің белгілері мен көрсеткіштері. Ауылшаруашылық өндіріс тиімділігін бағалайтын қолданыстағы көрсеткіштер жүйесі, біздің көзқарасымыз бойынша, экономиканың дамуының қазіргі жағдайларына толықтай жауап бере алмайды және оны экологиялық- экономикалық тиімділіктің белгілері және көрсеткіштерімен толықтыруды талап етеді, оның көмегімен агроқұрамаларының қызметі зиянның барынша азайтылуына бірінші кезекте жер ресурстарына келтірілетін зияндардың азайтылуына бағытталуы керек

Агроөнеркәсіп кешені – еліміздің азық-түлік қауіпсіздігін қамтамасыз ететін және республикамыздың тұрғындарының жартысына жуығының тұрмыс жағдайына тікелей әсері бар экономикамыздың аса маңызды салаларының бірінен саналады. Қазақстан халқының 47 пайызы ауылдық жерлерде өмір сүреді. Еліміздің экономикалық белсенді тұрғындарының үштен бірі аграрлық салада еңбек етеді. Мемлекетіміздің ішкі жалпы өнімінің 5,3 пайызы аграрлық сектордың үлесіне тиесілі. Ендеше, АӨК-ті дамыту қоғамымыздағы әлеуметтік-экономикалық ахуалға, мемлекеттің азық-түлік қауіпсіздігіне, экономикамыздың барлық саласының жағдайына шешуші дәрежеде ықпал етеді.

Қарағанды облысы елдің индустриалды ортасы болып табылады және республиканың басқа өңірлерінің ішінде жетекші төрттікке кіреді. Елдің ЖӨӨ облыстың үлесті салмағы 8,2 пайызды құрайды.

Облыстағы ЖӨӨ 2015-2017 жж номиналды өсімнің орта жылдық қарқыны 8,3 пайызды құрады: 2013 жыл ішінде 7,1 пайыз, 2016 жыл ішінде 10,6, ал 2017 жыл 7,1 пайызды құрады.

Қарағанды облысында АӨК өзегі ауылшаруашылық өнімін өндіру болып табылады, 2017 жылы Қарағанды облысының ауыл шаруашылық өнімі 5,9% ол елдегі ауылшаруашылық өнімінен 8 орын алып отыр:

– Қарағанды облысының құрылымында ауыл шаруашылығына 3,6% (197 273,1 млн. теңге) көлемі келеді;

– ауылшаруашылық, орман және балық шаруашылығы 3% (7 149,0 млн. теңге) негізгі капиталға инвестициялау;

– ауылшаруашылық, орман және балық шаруашылығында барлық экономикалық белсенді тұрғындар ішінен жұмыс істейтін жастағы 8,5% (59,28 мың адам) жұмыс істейді.

Агроөнеркәсіп кешенді индустрияландыру қарқынын жақсарту мен әр сектордың қажетіне сәйкес салаларды техникалық және технологиялық тұрғыдан жаңалау, инновациялық жобалар еңгізу арқылы, еліміздің агроөнеркәсіп кешенінің жұмысын одан әрі жақсарту арқылы жоғары нәтижелерге қол жеткізуге болады. Жаңа сапалы, бәсекеге қабілетті дәнді дақылдарды шығару мүмкіндігі пайда болады. Осы салада жұмыс істеу біршама жеңілдетіліп, жаңа технологияларды қолдану арқылы жыл сайын мол өнім көлемін алуға болады. Сонымен қатар, мемлекеттік сатып алуды қалыптастыру, бағаны мемлекеттік реттеу мен азық-түлік қауіпсіздігі мәселесін түпкілікті шешу арқылы, халықтың сұранысын толығымен қанағаттандыру керек. Ал делдалдар санын барынша шектеу арқылы халық қаражатын үнемдеуге мүмкіндік туындайды. Бұл өз кезегінде ел экономикасын біршама жақсартуға түседі.

Әдебиеттер:

1 Улақов С. Н. Еліміздің азық-түлік қауіпсіздігі - стратегиялық мәселе // Қарағанды ун-тінің хабаршысы. Экономика сер. - 2013. - №1 . - Б. 30-36.

2 Сойгун Т. Агроөнеркәсіптік кешенін дағдарыс кезеңінен дамыту арқылы алып шығу мәселелері // ҚазҰУ хабаршысы. Экономика сер.- 2014. - №6. - Б.66-69.